

А.Л. БЕЗВЕРХНЯ, магістр МДАУ, Миколаїв

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАСІННЯ СОНЯШНИКА ТА СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ В УКРАЇНІ

В статті приведені результати дослідження управління якістю насіння соняшника та виробництва соняшникової олії, а також застосування методів та прийомів для удосконалення контролю за даною продукцією.

The results of research of quality management of seed of sunflower and production of sunflower-seed oil are resulted in the article, and also application of methods and receptions for the improvement of its control after this products.

Постановка проблеми. Підвищення якості продукції у сучасному світі є надзвичайною актуальною темою, її успішне вирішення справляє значний вплив на економічне і соціальне життя будь-якої країни. Увага до проблеми підвищення якості сільськогосподарського виробництва в цілому та вирощування соняшника зокрема викликана, насамперед тим, що від успішного розв'язання її залежить зростання доходності підприємств, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу.

Підвищення якості насіння соняшника відбувається під впливом багатьох факторів: сорту, технології вирощування, зберігання, дотримання відповідних норм і стандартів якості продукції. Основною проблемою для кожного сільськогосподарського підприємства є досягнення якості та конкурентоспроможності продукції, що у свою чергу, забезпечує його високий рівень розвитку діяльності, як і в на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням питання якості займалися такі вчені та науковці, як Глудкін О.П., Горбунов Н.М., Гуров А.І., Дерев'янку О.Г. Але деякі питання з управління якістю продукції галузі, лишаються невирішеними. Тому основне завдання та методика дослідження полягає в необхідності визначення рівня управління якістю насіння та олії соняшнику, а також застосування методів та прийомів для удосконалення контролю за даною продукцією.

Результати дослідження. Основною олійною культурою, що вирощується в Україні є соняшник. У складі всіх олійних культур він займає 55% посівної площі і 85% валового збору. Із насіння соняшнику виробляють приблизно дві третини всієї рослинної олії. Її споживають як цінний харчовий продукт у натуральному вигляді, широко використовують у харчовій, текстильній, лакофарбовій, парфумерній та інших галузях промисловості для виробництва маргарину, оліфи, мила, стеарину, лінолеуму [1,с.185]. З роками обсяги виробництва насіння соняшнику зростають, про

що свідчать дані таблиці 1. Це, викликане, насамперед, незмінним попитом на цю продукцію.

Таблиця 1 - Вирощування соняшнику (всі категорії господарств) в Україні

Показники	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Зібрана площа, тис. га	2719	3803	3423	3688	3700	3411	4278	4193
Валовий збір, тис.грн	3271	4248	3052	4706	5300	4874	6526,2	6364
Урожайність, тис.грн	12,0	11,2	8,9	12,8	14,3	12,2	15,3	15,2

* За даними збірника Сільське господарство України. - К., Держкомстат України, 2009.

Зібрана площа соняшнику відповідно 2002 – 2009 років зросла на 54,2%, валовий збір передбачають нижчим, ніж торік, через несприятливі погодні умови, що негативно впливали на стан посівів цього літа та осені. Зокрема, фахівці УкрГМЦ зменшили прогноз врожайності соняшнику ще в липні, а тепер констатують погіршення якості олійного насіння.

Як вже зазначалося, соняшник є основною олійною культурою на Україні. У державних закупівлях насіння олійних культур його питома вага досягає 96%. У валовому виробництві олії 98% припадає на соняшникову, але для ефективного виробництва необхідно також звернути увагу на управління якістю даної культури [2, с.78].

Стан справ у сфері управління якістю для підприємств України не можна визначити як задовільний, але щодо якості вирощування, виробництва і реалізації соняшнику, то вона має досить непогану ситуацію. Розвиток експорту соняшника показав, що Україна є конкурентоспроможною на світовому ринку саме за якістю даної культури, оскільки за січень-червень 2009 року Україна вже поставила на зовнішні ринки 1171 тис. тонн соняшnikової олії на 786,5 млн. доларів, за даними Держкомстату України. З огляду на це, можна сказати, що розроблення та запровадження дієвих методів управління витратами на забезпечення якості продукції – є доволі ефективним.

За даними Держкомстату в 2009 році переробкою олійної сировини в Україні займалося більше 200 підприємств. Більшість олієдобувних підприємств в Україні контролюють великі світові агрокомпанії. Створення власної сировинної бази – напрям, в якому рухаються більшість олієдобувних компаній. Причиною цього є висока сировинна конкуренція на ринку, яка приводить до щорічного підвищення ціни реалізації олійних культур сільгоспвиробниками.

Відповідно до Держстандарту управління якістю продукції система управління якістю на підприємстві – це взаємопов'язаний комплекс заходів для встановлення, забезпечення і підтримання потрібного рівня якості продукції під час її розроблення, виробництва, експлуатації або споживання,

здійснюваних шляхом систематичного контролю якості і цілеспрямованого впливу на умови і чинники, що зумовлюють якість продукції [3,с.55]. Головною ланкою в системі управління якістю промислової продукції є підприємство. Роботу щодо забезпечення якості продукції здійснюють у рамках чинної на підприємстві системи управління якістю. Її розробляють з урахуванням орієнтації на споживача конкретного продукту і охоплення всіх стадій життєвого циклу продукції.

Найзначнішим досягненням у сфері забезпечення високого рівня якості і конкурентоспроможності продукції за останні роки стало запровадження на промислових підприємствах системи комплексного (тотального) управління якістю Total Quality Management (TQM). Ця система охоплює всі підрозділи підприємства, спрямовуючи їхню діяльність на забезпечення потрібної якості продукції на всіх етапах її життєвого циклу. TQM заснована на міжнародних стандартах в галузі управління якістю серії ISO 9000, ISO 14000, ISO 10000 та ін. (усі перераховані стандарти прийняті як державні стандарти України).

Відповідно до державних стандартів України, якість олійного насіння оцінюється за такими характеристиками, як рівень концентрації олії у насінні, кількість вологи, засміченість та ін., що регламентується ДСТУ 6068:2008«Насіння соняшнику. Сортові та посівні якості», ДСТУ 4694:2006 «Соняшник. Олійна сировина. Технічні умови», ДСТУ 4811:2007 «Методи визначення вологи насіння соняшнику» тощо [3,с.21].

Висновки. На сучасному етапі міжнародних відносин наша держава прагне до розвитку своєї економіки і соціального процвітання населення, за допомогою виходу на світовий ринок зі своєю продукцією, яка відповідає не повністю поставленим стандартам якості. Але все ж таки, ми прагнемо досягти тих цілей і завдань, які допоможуть нашій продукції бути якісною і конкурентоспроможною, а Україні вийти із рівня країн, з перехідною економікою на рівень країн – розвинутих. Відповідно, розвиток АПК в тому числі, соняшник та його продукція, відіграє важливу роль в економіці країни.

Список літератури: 1. Андрійчук В.Г., Вихор Н.В. Підвищення ефективності агропромислового виробництва. – Київ: Урожай, 1990- с.232 2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник – 2 – ге вид. доп. і перероб. – К. КНЕУ. 2002р. 3. Системи управління якістю та системи екологічного управління: впровадження у світі та Україні / Л. Віткін, А. Сухенко, В. Полбішаков, М. Миленко // Стандартизація. Сертифікація. Якість. - 2006. - №6 - С. 43.

Надійшла до редколегії 03.10.10